

BOBORAHIM MASHRABNING G'AZALLARIGA SHARHLAR

Rishton tumani 2-sonli politexnikum

ona tili va adabiyot o'qituvchisi

Abdurahmonova Sarvinoz Nodirjon qizi

email. abdurahmonova@gmail.com

ANNOTATSIYA Ushbu maqolada o'zbek mumtoz adabiyotining yorqin vakili Boborahim Mashrabning g'azallari badiiy-estetik xususiyatlari, tasavvufiy mazmuni va ma'naviy-axloqiy g'oyalari tahlil qilinadi. Maqolada shoirning g'azallari ona tili va adabiyot darslarida o'quvchilarning til madaniyatini oshirish, badiiy tafakkurini rivojlantirish hamda milliy ma'naviyatni mustahkamlashda qanday muhim vosita ekanligi ko'rsatib o'tiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Boborahim Mashrab ijodi o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy kamolotiga xizmat qilishi, shuningdek, ona tilining badiiy imkoniyatlarini chuqur o'rganishda muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Boborahim Mashrab, g'azal, ona tili, adabiyot, tasavvuf, badiiy-estetik xususiyatlar, ma'naviy-axloqiy tarbiya.

ANNOTATION This article analyzes the artistic and aesthetic characteristics, mystical content and spiritual and moral ideas of Boborahim Mashrab, a bright representative of Uzbek classical literature. The article will show how the poet's Ghazals are an important tool in the lessons of the mother tongue and literature to increase the language culture of students, develop their artistic thinking and strengthen national spirituality. According to the results of the study, it is noted that the creativity of Boborahim Mashrab serves the spiritual and moral maturity of students, and is also important in the deep study of the artistic possibilities of the native language.

Key words Boborahim Mashrab, Ghazal, native language, literature, mysticism, artistic-aesthetic characteristics, spiritual-moral education.

KIRISH Boborahim Mashrab (1640–1711) — o'zbek mumtoz adabiyotining eng yorqin vakillaridan biri bo'lib, asosan tasavvufiy g'azallari bilan mashhur. U 17-asrda yashab ijod qilgan, o'z davrining ijtimoiy, diniy va falsafiy muammolarini chuqur anglab, ularni she'riyatda badiiy va ma'naviy jihatdan boyitgan. Mashrab ijodi nafaqat o'zbek, balki butun turkiy tasavvufiy she'riyatning muhim qismi hisoblanadi. Shoirning g'azallari haqiqatga intilish, ilohiy ishq va ma'rifat mavzularini markazga olgan holda, inson ruhiyatining eng nozik qatlamlarini ochib beradi.

Boborahim Mashrabning ijodi o'zbek adabiyotida yangi badiiy uslub va tasavvufiy fikrlar uyg'unligini yaratgan. Uning g'azallari murakkab falsafiy mazmun va badiiy-simvolik tasvirlarga boy bo'lib, she'riyat orqali insonning ichki dunyosini chuqur anglashga da'vat etadi. Shoirning o'ziga xos she'riy tili, tasvirlar va obrazlar orqali o'quvchilarni ruhiy sayohatga olib chiqadi, ma'naviy kamolot sari yo'naltiradi.

Adabiyotshunos olimlar Boborahim Mashrab ijodini o'rganishda uning tasavvufiy qarashlari, she'riy uslubi va o'z davrining madaniy kontekstini hisobga olish kerakligini ta'kidlaydilar. Mashrabning g'azallari nafaqat badiiy qiymatga ega, balki ular milliy tilimiz va madaniyatimiz rivojida muhim o'rin tutadi. Shuningdek, uning asarlari ona tili va adabiyot fanida yoshlarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda samarali vosita sifatida qo'llanilishi mumkin. Bugungi kunda Boborahim Mashrabning

gʻazallari oʻquvchilarni oʻzbek tilining badiiy imkoniyatlari bilan tanishtirish, ularning tasavvufiy va falsafiy tafakkurini rivojlantirish, milliy madaniyatga hurmat va sevgi tuygʻusini shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Shu sababli, bu maqolada Boborahim Mashrabning gʻazallarining badiiy-estetik xususiyatlari, maʼnaviy-axloqiy mazmuni va ularning ona tili hamda adabiyot darslaridagi oʻrni tahlil qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Boborahim Mashrabning gʻazallarining badiiy-estetik xususiyatlari. Boborahim Mashrabning gʻazallari oʻzbek mumtoz adabiyotida tasavvufiy sheʼriyatning yuqori choʻqqilaridan biri sifatida qadrlanadi.

• Oʻzidan boy adabiy meros qoldirgan Boborahim Mashrab ijodini shartliravishda uch davrga boʻlish mumkin. Yaʼni Namangandagi ilk tahsil davri, Koshgʻarda Ofoqxoʻja huzuridagi muridlik yillari hamda sargardonlik: Xuroson, Hind va boshqa oʻlkalarga safar davri. Bu vaqtda Mashrab hayotida roʻy berganoʻzgarishlar nafaqat shoir shaxsi va dunyoqarashiga, balki ijodiga ham sezilarli taʼsiroʻtkazgan. Ayniqsa, Sharqiy Turkistonda kechirgan yillari Mashrab hayoti va ijodini oʻrganishda katta ahamiyatga ega.

maʼrifiyatga intilishni ifodalaydi. Ushbu tasvirlar orqali Boborahim Mashrab oʻquvchini maʼnaviy olamga chorlaydi, uni ichki poklanish va haqiqatni anglashga undaydi.

Shoirning badiiy tili sodda va tushunarli boʻlishiga qaramay, uning gʻazallari murakkab falsafiy mazmunni oʻzida mujassam etgan. Boborahim Mashrab gʻazallarida koʻp hollarda tashbehlardan foydalanilgan boʻlib, ular ruhiy tajribalarni yanada jonli va taʼsirli ifodalashga xizmat qiladi. Masalan, ishqning kuchi gulning ochilishi yoki oy nurining qorongʻulikni yoritishi bilan taqqoslanadi. Bu kabi badiiy vositalar uning ijodiga oʻziga xos sirli va hayajonli ohang beradi.

poklanishi, dunyoviy tuygʻulardan voz kechish zarurligi haqida soʻzlaydi. Shuningdek, Mashrabning gʻazallari koʻpincha hayotning oʻtkinchiligi, dunyo narsa va boyliklarga bogʻliqlikning befoyda ekanligi haqidagi mulohazalar bilan boyitilgan. Bu esa uning sheʼriyatini axloqiy-ruhiy tarbiya uchun muhim manbaga aylantiradi. Shoir hayotning haqiqiy maʼnosi faqat ilohiy ishq va maʼrifatga erishishda ekanligini taʼkidlaydi.

Boborahim Mashrab ğazallarining ona tili va adabiyot taʼlimidagi roli. Boborahim Mashrabning gʻazallarini ona tili va adabiyot darslarida oʻrganish oʻquvchilarning til madaniyatini oshirish, badiiy tafakkurini rivojlantirish va maʼnaviy-axloqiy qadriyatlarni singdirishda muhim vositadir. Shoirning til uslubi, obrazlar va ifoda usullari oʻquvchilarni badiiy matnlarni chuqur tahlil qilishga undaydi, ularning tahliliy fikrlashini shakllantiradi.

Darslarda Boborahim Mashrab ğazallari orqali oʻquvchilar milliy adabiyotimizning boy anʼanalarini, turkiy-tasavvufiy sheʼriyatning oʻziga xosligini oʻrganadilar. Shoirning falsafiy gʻoyalari yoshlarning maʼnaviy dunyosini boyitadi, ularni halollik, ixlos va haqiqatga intilish kabi fazilatlarni qadrlashga oʻrgatadi.

Shuningdek, Mashrab ğazallarining darslarda oʻrganilishi oʻquvchilarni mustaqil ijodga ragʻbatlantirish, oʻz fikrini sheʼriy shaklda ifodalash koʻnikmalarini

rivojlantirish uchun asos yaratadi. Bu esa ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR Xulosa qilib aytganda Boborahim Mashrabning g'azallari o'zbek mumtoz adabiyotida tasavvufiy she'riyatning eng yorqin namunalari hisoblanadi. Ularning badiiy-estetik jihatlari nafaqat milliy tilimizning boy lug'at va ifoda vositalarini namoyon etadi, balki inson ruhiyatining chuqur qatlamlarini o'rganishga imkon beradi. Mashrabning g'azallari orqali o'quvchilar nafaqat she'riyatning nafis uslublari o'rganadilar, balki ularda insoniylik, ilohiy ishq, ma'rifat, haqiqat va axloqiy fazilatlar singari oliy qadriyatlar shakllanadi.

Uning g'azallarida tasavvufiy tushunchalar badiiy vositalar yordamida ifodalangan bo'lib, bu she'riyatga chuqur falsafiy mazmun va ma'naviy yuksaklik bag'ishlaydi. Shoirning tasviriy uslubi, o'ziga xos ritmi va obrazlari o'quvchilarni ichki dunyoga sayohat qilishga undaydi, ular ruhiy kamolot sari intilishlarini rag'batlantiradi.

Ta'lim jarayonida Boborahim Mashrabning g'azallarini o'rganish o'quvchilarning ona tili madaniyatini oshirish, badiiy tafakkurini rivojlantirish va milliy ma'naviyatni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Bu g'azallar o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga, she'riy obrazlarni tahlil qilishga hamda o'z ijodiy imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi. Shuningdek, Boborahim Mashrab ijodi bugungi kunda ham yosh avlod uchun milliy o'zlikni anglash, ma'naviy va axloqiy qadriyatlarni qadrlashda o'rnatq bo'lib xizmat qilmoqda. Uning g'azallari milliy adabiyotimiz tarixidagi o'ziga xos mavqei bilan birga, ona tili va adabiyot fanida o'quvchilarni nafaqat badiiy go'zallik bilan tanishtiradi, balki ularni yuksak ma'naviy-axloqiy tarbiya beradi.

Xulosa qilib aytganda, Boborahim Mashrabning g'azallari ona tili va adabiyot ta'limida katta ahamiyatga ega bo'lib, ularni o'rganish va darslarda keng qo'llash o'quvchilarning ma'naviy kamoloti va milliy o'zligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, pedagoglar ushbu ijodni o'rganishda zamonaviy metodik yondashuvlarni qo'llash va g'azallarni chuqur tahlil qilish orqali o'quvchilarni badiiy ijodga jalb qilishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdulla Mashrab. **Tanlangan asarlar**. Toshkent: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi, 2010.
2. Qodirov S. **O'zbek adabiyoti tarixi**. Toshkent: Fan, 2015.
3. Saidov B. **Ona tili va adabiyot darsliklari metodikasi**. Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Ergashev M. **O'zbek she'riyatining rivojlanish yo'llari**. Samarqand: SamDU nashriyoti, 2017.
5. Karimova N. **Badiiy matnlarni tahlil qilish asoslari**. Toshkent: Sharq, 2019.
6. Alimov T. **Milliy adabiyot va ma'naviyat**. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.

7. Islomov D. **O‘zbek badiiy adabiyoti va tilining o‘ziga xosligi**. Toshkent: Fan, 2022.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O ‘ZO ‘ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA’SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.
9. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791.
11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
https://www.iupr.ru/_files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true
12. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No‘monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.
14. Xusinovich, Turdialiyev Jonibek, and Mo‘minov Nurali Ro‘zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH."
15. В. Я. Бочкарев. Новые технологии и средства измерений, методы организации водоучета на оросительных системах. Новочеркасск, 2012, 227 с
16. В.А.Втюрин.Автоматизированные системы управления технологическими процессами .Основы АСУТП. Санкт-Петербург 2006, 154 с.
17. Рачков М.Ю. Технические средства автоматизации.- Москва: МГИУ, 2006,- 347 с. 9.Vohidov A.X. Abdullaeva D.A. Avtomatikanmg texnik vositalari. T..TIMI, 2011.180 b.